

MICHAEL KUMPFMÜLLER

Leerschool der liefde

ROMAN

Uit het Duits vertaald door Gerrit Bussink

vannep amsterdam

Ik was midden twintig toen ik haar ontdekte. Hoewel, je kunt beter zeggen dat ze mij ontdekte, want toen ik haar tijdens een van de eerste uren zag, leek zij al met mij bezig te zijn. Haar blik was helder en rustig, een vreemde, wijde blik, dacht ik, bereid tot wie weet wat, het was even verheugend als verwarrend. Was zoiets mogelijk? Ze zat aan een van de achterste tafeltjes en daarom kon ik haar niet de hele tijd zien, de collegezaal zat helemaal vol, zo'n veertig studenten die bezig waren met mijn reader en wier respect ik naar ik hoopte aan het begin van het uur had verworven met een spreekbeurt over de late Strawinsky.

Ze was het type vrouw waar altijd meteen mijn oog op viel. Lichte huid, donkerblond, sproeten, onopvallend gekleed, maar met een duistere, onderzoekende blik die onmiskenbaar op mij gericht was. Ze was een paar jaar jonger dan ik, groot en slank, maar minder tener dan mijn vriendin; een breed, nadenkend voorhoofd, bijna zwarte ogen.

Een paar weken was dat alles. Ik zag haar wisselende outfit en hoe ze fluisterde met haar vriendin, want meestal was ze in gezelschap van een vriendin en leek ze niet erg geïnteresseerd in wat er in de groep gebeurde. Ze keek alleen maar. Niet speciaal vriendelijk, zoals ik regelmatig kon vaststellen, maar uitdagend en tegelijk afwijzend, alsof iemand als ik allerlei vragen opwierp waarover ze grondig moest nadenken. Ze leek uit haar humeur. Zelfs als mijn blikken haar troffen leek ze nog aan haar slechte humeur te denken. Ik kreeg er geen vat op. Alsof ze vol opgekropte woede zat, al was daar op dat moment geen reden voor. Als ik 's avonds in mijn kamer aan haar dacht, speelde ik

met de gedachte haar aan te spreken, want ze beviel me, ik leek voor een en ander in aanmerking te komen, een avontuurtje niet uitgesloten, want dat had ik bitter nodig.

Ik begrijp het nog steeds niet helemaal, maar het was een feit dat ik mijn leven deelde met een vrouw die zeven jaar lang niet één keer met me had gevreeën. Ik had het geprobeerd, met verschillende manoeuvres en groeiende wanhoop, met een gevoel van toenemende haat toen ik verontrust constateerde dat het me ongelooflijk veel moeite kostte om 's nachts naast haar te liggen en zelfs maar een vriendelijk woord tegen haar te zeggen.

Ze kwam uit een plaats vlak bij de Nederlandse grens en had al die jaren gedaan alsof onze seksuele probleem een kwestie was waar ze bij gelegenheid met genoeg over zou nadenken, alleen had die gelegenheid zich nog niet voorgedaan. Wilde ze niet of kon ze niet? En maakte dat eigenlijk iets uit? Het zat me erg dwars. Want aan wie kon het liggen als het niet aan mij lag? Met een andere man was het misschien geen enkel probleem geweest, wat ze herhaaldelijk met veel omhaal van woorden bestreed, waarbij ze een incident uit een ver verleden suggereerde waarmee we geen van beiden de confrontatie aandurfd.

Ik kon haar niet laten zitten. Ik zou het minderwaardig hebben gevonden haar om die verpletterende reden te verlaten, hoewel ik me met grote passen van haar verwijderde en alleen maar deed alsof ik mijn leven met haar deelde. Ze wist al een hele tijd nauwelijks meer iets van me en waarschijnlijk wilde ze ook niet weten aan wie ik dacht, met wie ik afsprak om te kijken of ik een kans maakte, de blonde vrouw was daar maar een voorbeeld van.

Het was één grote, onuitgesproken kwelling. Mijn vriendin had moeite met schrijven, ze kreeg haar gedachten niet op een rijtje of gaf toe dat ze dat nog nooit had gekund. Ze had twee dagen nodig om een koffer te pakken, ze kookte niet, de was interesseerde haar niet en ze liet lange lijsten voor me achter met dingen die gedaan moesten worden en waar zij niet meer aantoe was gekomen. Mijn geduld was op. Ik had seksfantasieën, droomde over gekkenhuizen en hing rond in derderangs

cafés, waar ik diep in de nacht aan de bar loerde op mogelijkheden, die zich echter nooit voordeden.

Ik zou met iedereen zijn meegegaan. Kon ik het eigenlijk nog wel? Zeven jaar geleden met Therese had ik het nog wel gekund.

Ik wist zeker dat het zou gebeuren en wachtte af, en toch was ik verrast toen het daadwerkelijk gebeurde.

De vrouw was twintig jaar ouder dan ik en vroeg me gewoon, uitgekend na een etentje bij mijn professor. Ze nam me mee naar haar appartement, waar ik tot vroeg in de morgen bij haar binnen probeerde te dringen, maar ze was te dronken of ze was bang omdat er geen condooms waren, geen van beiden hadden we aan condooms gedacht. Ik klom op haar en weer van haar af, ze werd niet echt nat, al deed ik nog zo mijn best.

Ten slotte ben ik opgestaan en naar huis gegaan. In plaats van schaamte voelde ik vooral euforie. In mijn ongeluk lag ook vrijheid besloten. Ik had haar gezoend, haar de kleren van het lijf getrokken, een beetje ongeduldig, alsof het ging om de laatste kans van mijn leven, in een donkere woning met die vreemde vrouw die alles met zich liet doen, want daar zag het naar uit toen we daar stonden en ik haar bleef zoenen.

Ze heette Rosalinde, maar daar kwam ik pas een jaar later achter toen ze dood was, ik hoorde het van mijn professor bij wie ik haar had leren kennen. Zou het anders zijn gelopen als ik haar naam had gefluisterd? Ze was de straat op gelopen en dood omgevallen. Blijkbaar al weken geleden, en nu werd ze begraven. Ik wilde absoluut mee en het kostte me moeite de professor te vertellen waarom. Ik maakte er te veel woorden aan vuil, maar uiteindelijk wist ik hem te overtuigen en nam ik afscheid van haar, op een vreemde manier trots, omdat ik tenslotte zo iets als haar laatste minnaar was geweest.

Er was geen kist, alleen een kleine urn, want ze was gecremeerd, wat ik niet goed vond. Ze had geen familie. Er was alleen een handjevol vrienden aanwezig, die ik gedeeltelijk kende.

Tijdens het begrafenismaal in een goedkoop restaurant zat ik naast de man in wiens Volkswagen Kever we destijds naar haar huis waren gereden, een halfuur waarin we aan een stuk door gezoend hadden, waarbij we ons in de vreemdste bochten hadden gewrongen, omdat

zij voorin en ik achterin zat, zodat zoenen bijna onmogelijk was. Dat was een verhaal dat je natuurlijk niet kon vertellen. In plaats daarvan werden er andere verhalen verteld. Ten slotte ging er een fles jenever van hand tot hand en was ik niet veel over haar te weten gekomen. Er werd met een zeker medelijden over haar gepraat, alsof haar leven zich niet op alle punten aan zijn beloften had gehouden, en dat was ook precies mijn ervaring met haar.

Aan het eind van het zesde werkcollege, dat ontzettend saai was geweest, sprak ik de blonde vrouw aan. Ze was al bijna door de deur verdwenen toen ik me over stoelen en banken springend afvroeg waar ik mee bezig was.

Ze bleek niet erg verrast en was meteen bereid om iets met me te gaan drinken, het cafetaria vond ze prima, waar ze later bekende dat ze een hekel aan cafetaria's had. Ze vertelde opgewekt dat ze lerares wilde worden: muziek en Frans. Ze was door een vriendin meegenomen naar ons werkcollege. De late Strawinsky, verschrikkelijk, niet om aan te horen. Maar ik mocht haar geur, haar verrassend donkere stem, tijdens college had ze namelijk geen enkele keer haar mond opengedaan.

Zo van dichtbij was ze iets minder mollig dan ik had verwacht, wat me in tweede instantie beviel, net als haar gewelfde mond met de iets te smalle lippen. Ze kwam niet negatief over. Ze leek juist heel geconcentreerd en begon me uit te horen hoe ik me daar voor de groep voelde, het verschil in leeftijd was immers te verwaarlozen, in haar geval bleek dat een jaar of vier.

Zo leerden we elkaar kennen. Ze had helaas een afspraak, maar dat was niet van belang. We wisselden onze telefoonnummers uit en gingen onzes weegs. Was er nu wel of niet iets tussen ons? Ik was er niet helemaal zeker van, maar toch belde ik haar twee dagen later op, omdat ze had gezegd: Bel maar een keer, misschien kunnen we iets afspreken, naar de film gaan, wandelen, geen idee. Ik stelde de nieuwe Mike Leigh voor. Blijkbaar kwam ze net onder de douche vandaan, want ze zei dat ze nat haar had en alleen vlug even een handdoek om haar hoofd wilde draaien. Zei ze dat voor mij?

Ze heette Julika.

Aan de telefoon klonk haar stem nog sympathieker dan in het cafeteria. Ze kon op z'n vroegst pas maandag of dinsdag, zei ze, in het weekend verwachtte ze bezoek, over een paar uur om precies te zijn. Ze liet in het midden om wat voor bezoek het ging, het stoorde me niet dat ze bezoek verwachtte.

*

De weken daarna zagen we elkaar steeds vaker. We zaten in cafés, spraken af in de bioscoop, één keer bij haar voor het ontbijt en een andere keer met z'n drieën, samen met mijn vriendin, die ik zonder haar rechtstreeks te verraden zo nu en dan wel noemde, maar met de suggestie dat we het niet makkelijk hadden, een hele tijd al, anders zou het immers niet moeilijk zijn geweest.

Als ik Julika ontmoette, voelde ik me op een vreemde manier licht, alsof ik een paar dagen vakantie had, een time-out die weinig met de rest van mijn leven te maken had. Het was prettig om met haar te praten, het ging over de studie, de boeken die we hadden gelezen, de films die we hadden gezien, terloops over onze familie, wie uit welke hoek van het land kwam en wat dat ongeveer inhield. Zij kwam uit de buurt van Stuttgart. Ik kende Stuttgart niet, Julika had er een vreselijke hekel aan, maar gelukkig praatte ze niet als iemand uit Stuttgart, want haar ouders waren afkomstig uit het noorden. Als meisje had ze fanatiek paardgereden. Ze vertelde over haar balletlessen, haar danslessen, zes maanden als au pair in Parijs.

Ze dweept met Parijs. Dat was de mooiste tijd van haar leven geweest, ze was gek op Parijs, de architectuur, de manier van leven. Haar enthousiasme had iets algemeen. Over de kinderen vertelde ze niet veel, twee ondeugende snotneuzen die haar lieten merken dat ze die blonde vrouw uit Duitsland geen seconde serieus namen. Maar Parijs! Ze vond het bijna ondenkbaar dat er mensen waren die Parijs niet kenden. Ze werd bijna overmoedig. Ik kan het je laten zien, zei ze, als je wilt gaan, we er een keer naartoe.

Het viel me op dat ze nu niet alleen meer zwarte kleren droeg. Ze had ook allerlei kleurigs. Ze droeg een rode bloes, een zwart-rode ruitjesrok. Niet voor het eerst vroeg ik me af of ze mannen had. Een vriend in een andere stad, affaires. Van geen van beide had ze ooit melding gemaakt. Hield ze niet van mannen? Dat leek me denkbaar. Ik raakte gewend aan haar naam: Julika. In het begin was ik die zo goed en zo kwaad als het ging uit de weg gegaan, de naam beviel me niet, alsof het een valse was, in elk geval voor haar, alsof ik met een andere naam minder moeite gehad zou hebben.

In het begin van de zomer maakte ik het uit met mijn vriendin. Dat had niets met Julika te maken, het was het resultaat van een lange reeks ont-nuchterende ervaringen en valse hoop, zodat het min of meer terloops gebeurde. Ik vertelde haar dat ik mijn leven niet langer met haar wilde delen. Ze leek niet helemaal onvoorbereid, ze knikte en accepteerde het, deed tenminste alsof, ze leek te verstenen. Op dat moment liet het me volledig koud. Ik ging naar mijn kamer, liet me op het bed vallen en wachtte op grote gevoelens, maar ik voelde niets. Eindelijk, dacht ik. Dat was alles. De opluchting. Dat het nauwelijks moeite had gekost, in feite was het min of meer vanzelf gegaan.

De weken daarvoor waren het allerergst geweest, al had ik niet kunnen zeggen wat dat allerergste was: het geschreeuw of het einde van het geschreeuw, de uren waarin we ademhaalden of de uren waarin we steeds weer alles doornamen, inclusief het onderwerp seksualiteit. Jij wilde altijd kinderen, zei ik. Hoe kunnen we kinderen krijgen als we niet met elkaar vrijen. Ik probeerde te beschrijven hoe het er in mijn binnenste uitzag, hoe opgebrand ik was, hoe verbitterd, waarom ik zelf al begon te denken dat het pervers was. Absurd. Ik beweerde dat het absurd was om met een vrouw te willen vrijen. Waarop ze alleen koeltjes antwoordde dat ik haar gewoon met geweld had moeten nemen. Waarom heb je het nooit met geweld geprobeerd? Ze begon over een scène vlak voor kerst, toen ik voor de allerlaatste keer had gehoopt, dat was in het weekendhuis van haar ouders toen ze naar haar zeggen bereid was geweest, 's morgens vroeg onder een berg kussens, die ik een voor

een weghaalde, alsof ze eronder bedolven was en bij de eerste de beste verkeerde handgreep voor altijd verloren zou zijn. Aan geweld had ik nooit gedacht. En dat zou nu mijn fout zijn geweest?

Op z'n laatst op dat moment had ik met iemand moeten praten. Maar dat kon ik niet. Dat was immers onderdeel van mijn dilemma: dat ik tot op het laatste moment vond dat ik alles kapot zou maken zodra ik erover praatte. Ook over de andere problemen had ik het nooit gehad, haar tot bloedens toe afgebeten nagels, dat ze elke dag tot wel veertien uur sliep. Ze maakte nooit iets af. Ze las tien boeken tegelijk en had weken nodig voor de eerste zinnen van haar werkstukken. Vaak was ze te traag, dan weer te ongeduldig, ze rende als een dier door haar kamer en sloeg tot bloedens toe met haar vuisten tegen de muur, met haar voorhoofd. Als ik zei dat ze moest ophouden, lachte ze. Ze lachte als een krankzinnige. Hou op, zei ik. Ik kan daar niet tegen. Waarop ze me onmiddellijk gelijk gaf, het leven was ondraaglijk, waren we hier maar nooit gaan wonen, in deze vervloekte stad, hadden we elkaar maar nooit leren kennen. In de gang, waar ze als een hoopje ellende op de grond lag, met die krankzinnige lach.

Het laatste werkcollege was het eerste waarover ik echt tevreden was. Julika vond dat iets om te vieren en dus gingen we samen eten, in een Frans restaurant waarover ze enthousiast had verteld, naar het bleek terecht. We bleven een eeuwigheid zitten en verhuisden ten slotte naar een bar, die een soort bordeel was, in elk geval deed het denken aan een bordeel, want alles was rood en dubbelzinnig en van pluche. Daar had ze me dus mee naartoe genomen. Het was al na enen, ik voelde me onbehaaglijk, want de muziek stond hard, het was moeilijk om een gesprek te voeren. Ik hield me bezig met haar rok, hoe ze haar benen over elkaar sloeg, haar panty. Ze rookte en informeerde naar mijn zomer. Heb je reisplannen? Blijkbaar hoefde zij in de collegevrije periode niet te werken, want ze wilde drie maanden naar Zuid-Frankrijk, terwijl ik iedere zomer geld moest verdienen en al jaren nauwelijks meer op reis was geweest, één enkele keer maar als ik het wel had, dat was toen ik vier weken in een hut in de bergen had gezeten en aan mijn dingetjes probeerde te werken.

Dingetjes? vroeg ze.

Dus vertelde ik dat ik componeerde. In omslachtige bewoordingen, alsof het grootste geheim was dat ik te bieden had, alsof ik me zelfs blootgaf, en waarschijnlijk was dat precies onze deal: zij liet haar benen zien en ik liet haar zien wat voor mij altijd al het meest pijnlijke onderwerp was geweest.

Toch had ik niet veel te vertellen, want behalve die keer in de bergen componeerde ik niet, door mijn studie en mijn baantje kwam ik daar niet aan toe. Verbeelde ik het me of hing ze nu aan mijn lippen? Het had wel iets van seks om door haar beluisterd te worden. Of was het alleen een manier om het voor de hand liggende seksvraagstuk uit de weg te gaan? Ik vertelde over mijn eerste poging tot een strijkkwartet te komen, ik noemde de liederen, twee of drie composities voor piano, hoe het was begonnen, want begonnen was het op mijn zestiende.

Ik vertelde haar alles.

Toen we vertrokken, was het al bijna dag. Ik meende te voelen dat de stemming nog een keer kantelde. Eigenlijk wilde ik naar bed, maar zo vlug leek de spanning niet weg te krijgen en dus doolden we een tijdje door de straten om tegen zes uur opnieuw een café in te duiken. Intussen was ik erg moe geworden. Ik voelde me gespannen en opgejaagd, alsof ik iets moest bedenken dat aansloot bij de ontstane intimiteit. Er viel een behoorlijk lange stilte, die ik onprettig vond. Was ze geen volslagen vreemde voor mij? Of zou ik gewoon met haar meegaan? Haar vragen, als me tenminste op tijd te binnen schoot hoe je zo'n vraag stelt? Ik maakte opnieuw suggestieve opmerkingen over mijn situatie, dat mijn relatie stukliep of net was stukgelopen. Dat mijn leven momenteel nogal gecompliceerd was. Soms weet ik gewoon niet hoe het verder moet, zei ik, misschien is het beter elkaar niet meer te zien.

Ze stond meteen op. Ze keek me kil en boos aan en liet me zonder een woord van uitleg zitten. Ik was zo verrast dat ik vergat haar iets sussends na te roepen, ik bleef gewoon zitten kijken hoe ze met snelle pas naar de metro liep. De eerste ochtendzon lag over het uitgestrekte plein. Daar liep ze nu, als een gekrenkte godin. Ik was nogal perplex, geschrokken van haar heftige reactie, maar tegelijk opgelucht, alsof

ik me op het allerlaatste moment uit een netelige situatie had weten te bevrijden.

Ik probeerde te slapen en schreef haar een verzoenende kaart, waarin ik herhaalde in welke situatie ik me bevond, in opzettelijk duistere formuleringen.

Ik had niet met haar moeten uitgaan. Doordat ik met haar was uitgegaan, was er een soort verplichting ontstaan. In een nogal uitgebreide brief die ik op mijn kaart liet volgen, meende ik me te moeten rechtvaardigen en bood mijn verontschuldiging aan. En ziedaar, toen ze dagen later belde, deed ze of er niets was gebeurd en zei dat ze me graag wilde zien, als ik dat tenminste ook wilde, en met een nieuw gevoel van vreugde, de keerzijde van mijn slechte geweten, stemde ik in met een nieuwe afspraak.

Opnieuw was zij degene die de locatie koos, opnieuw zaten we tot vroeg in de ochtend bij elkaar. Het incident lag meer dan een week achter ons. Ik wapende me voor het geval ze erop terugkwam, maar niets van dat al gebeurde, ze was integendeel stil, verlegen bijna. Omdat zij terugweek, schoof ik een eindje naar voren. Ik boog over het tafeltje heen en zoende haar – in een verlate, berouwvolle beweging, die ze onmiddellijk accepteerde.

Ik vond het pijnlijk om haar in aanwezigheid van al die mensen te zoenen, maar het deed er niet toe dat het pijnlijk was. Achteraf had ik het idee dat we geen woord gewisseld hadden, maar dat klopte niet, zo nu en dan doken we op uit onze zoenen, zo nu en dan schoot ons iets te binnen wat we bij eerdere gelegenheden vergeten waren te zeggen. Het hield geen enkel verband met het zoenen. Alles was raar, dacht ik, de plek was raar, dacht ik, de plek, het feit dat ik hier was, dit gezoen, hoewel me dat ook wel weer beviel. Alles was één grote zoen, en door die zoen was alles uitstel. Buiten werd het licht, we zaten even op de trap van een drogisterij, op een vreemde, matte manier, alsof wat vandaag mogelijk was al was gedaan. Zo zag ik het tenminste. Ze zei niet hoe zij de dingen zag, ze maakte een ontnuchterde indruk, maar liep niet nog een keer weg.

Het grootste deel van de zomer bracht ik door bij mijn ouders. Na de verwickelingen van de afgelopen maanden stoorde me daar bij wijze van uitzondering bijna niets, het stupide werk bij C&A, mijn vrienden van vroeger, die me geen van allen goed begrepen, de uren in mijn oude zolderkamer na het werk als ik over mezelf nadacht. Binnen een paar dagen was mijn Hamburgse leven heel ver weg, alsof het maar in beperkte mate van mij was, een voorbijgaande toestand, net zoals de kamers die ik had, de mij omringende voorwerpen, de vrouwen. Mijn hele leven deed provisorisch aan. Als een serie onnozele toevalligheden met de meest kwalijke gevolgen. De scheiding van mijn vriendin was moeizaam verlopen, het was toeval dat ik haar had ontmoet, het had niet zo hoeven zijn. Was er iets wat zo moest zijn?

Met Julika wist ik dat niet. Op een dag stuurde ze vanuit Marseille een kaart dat ze aan me dacht. Van je Julika, schreef ze, hoewel ze onlangs aan de telefoon had verteld dat iedereen haar vroeger Jule had genoemd. Sindsdien noemde ik haar in gedachten alleen nog Jule. Maar eigenlijk dacht ik nauwelijks aan haar. Het leek vooral iets seksueels te zijn, eerder ver weg dan dichtbij, als een onverwacht, tegelijk aanlokkelijk en afschrikwekkend vooruitzicht.

Toen ik weer in Hamburg terug was, verheugde ik me op haar. Ze was nog steeds in Frankrijk, maar wilde aan het eind van de week terug zijn. Op mijn antwoordapparaat klonk ze alsof ze alleen maar op reis was gegaan om de tijd tot mijn terugkeer te overbruggen.

Sinds mijn vriendin was ingetrokken bij haar zus, maakte ons appartement een verlaten indruk. Ik begon op te ruimen – alleen voor het geval ik Jule hier moest ontvangen. Ik smeed een paar briefjes weg waarop mijn vriendin opdrachten voor me had achtergelaten. Op wat kleinigheden na had ze alles meegenomen. Ik stopte de laatste boeken weg, haar foto's op de deur van de koelkast, allerlei hebbedingetjes, tot ze niet meer dan een spook was.

Ik las haar brieven alleen heel vluchtig. De ene kwam uit Rome en

de andere uit Napels, waar ze in een verzengende hitte bezig was met ingewikkelde opgravingen, samen met een groep studenten die met een ongelooflijk geduld zelfs de kleinste scherven aardewerk in veiligheid brachten voor een stel bulldozers en overwogen er hun proefschrift over te schrijven. Over het geheel genomen schreef ze – alsof er verder niets was gebeurd – net zo van de hak op de tak springend als ze vanaf het begin had geschreven: uitvoerig over haar werk en ergens over haar verdriet en dat ze het niet kon geloven. Kun je na zeven jaar zomaar weggaan? Even voelde ik de impuls om haar genadeloos de waarheid over haarzelf te vertellen, hoewel alles allang was gezegd.

Jule was verbazingwekkend bruin geworden, ik herkende haar amper. Ze was smaller dan voor de zomer en had twee keer zoveel sproeten als de laatste keer dat ik haar zag. Ze glimlachte. Waarom zoende ik haar niet? Ik zoende haar, maar als het ware van grote afstand, alsof de achter ons liggende weken een hindernis waren die nog moest worden genomen.

We zaten in de tuin van een café aan de Alster, het was lekker warm, we aten een kleinigheid. Jule informeerde naar de weken bij mijn ouders, maar veel van wat ik over mezelf kon zeggen had ik haar al geschreven, het meeste hield ik voor me. Het begin was moeizaam. Ik deed een aantal passen terug, begon opnieuw over mijn vriendin, nu met minder omhaal van woorden, ik vertelde hoe kwaad ik was dat ik het zover had laten komen. Ik beschreef verschillende scènes van de afgelopen weken, waarbij ik geen detail achterwege liet, want het waren immers de details die me zo hoog zaten en maakten dat ik niet tot rust kwam. Ik vertelde wat er over het onderwerp seks te vertellen viel, de ongelooflijke krenking die ik permanent ervoer, het onherroepelijke verlies. Ik had mijn beste jaren vergooid. Ik zei dat ik er vreselijk spijt van had en dat ik soms één groot brok berouw was. Ik geloofde er niet meer in, hoewel het zoals bekend iets heel moois was.

Het duurde eindeloos voordat het eruit was, het kostte een aantal pogingen, bagatelliseringsen en versluieringen. Ik vertelde over mijn jeugdliefde, mijn eerste keer, die onschuldig en ongecompliceerd was geweest – bijna tien jaar geleden was dat. Echt zo lang? Het was de

vraag waarom ik dat allemaal vertelde. Op een septembermiddag in mijn kamer. Alleen om Jule te laten weten dat niet alles vanaf het begin een nachtmerrie was geweest.

Ik keek Jule aan. Ze beviel me op dat moment in haar blauwe jurk beter dan ooit, want die dag droeg ze voor het eerst een jurk en had ze zich opgemaakt, haar wangen, haar mond, precies zoveel dat het aanwezige werd geaccentueerd.

Ze maakte een nadenkende indruk en zei een hele tijd niets. Bij wijze van antwoord vertelde ze over haar mannen, over de paar mannen die ze had gehad. In elk geval leken het er een paar te zijn geweest. Ze liet geen spaan van ze heel, maar zonder precies te vertellen wat ze hen verweet. Blijkbaar voelde ze zich met terugwerkende kracht gebruikt. Waren het korte affaires geweest of minnaars van wie ze meer had verwacht? Ik ben er nooit achtergekomen, ik voelde me bij dat onderwerp niet competent, haar verdriet was van een andere orde dan het mijne.

Drie avonden later ben ik met haar mee naar huis gegaan. Het voelde nog steeds verkeerd, maar dat speelde geen rol meer, na alle bekentenissen was het de volgende, logische stap. Zelfs op de laatste meters kon ik alleen maar denken dat het belachelijk was en dat ik het precies daarom deed. Bovendien droeg ze weer die jurk, ze zou erbarmen met me hebben als het op erbarmen aankwam, ze zou me verdomme van mijn nachtmerrie verlossen.

Een van de beste momenten was toen ze de deur opende. Ze deed de deur van haar appartement open en zei: Kom. Het ging daarna niet vanzelf, er ontstond een zekere vertraging, die te maken had met haar jurk, dat ze opeens naakt was, alsof haar naaktheid me verraste. In aanmerking genomen dat we bij haar thuis waren, gedroeg ze zich passiever dan ik had verwacht, maar ik wist me verrassend goed te redden. Ik trilde, maar ik wist me te redden. Tegelijk juichte ik innerlijk. Had ik daar niet alle redenen toe? Ik ging naar bed met deze vrouw, die door alle mannen alleen maar was weggegooid, en toch durfde ze het nog een keer aan. Met mij. Dat had ze gezegd, het mij zonder woorden meegedeeld, alsof het voor haarzelf een wonder was.

Ik was compleet vergeten hoe het was. Ik nam de dingen zoals ze kwamen. Geuren en geluiden, het vleugje moeizaamheid dat over alles heen lag, de druk. Toen ik voelde dat ik klaarkwam, moest ik lachen. Alsof ik me nog nooit sterker had gevoeld, op een nieuwe manier potent, bereid om het ter plekke nog eens te doen, nog eens en nog eens.

Ik was haar heel dankbaar en zei dat ook. Ik liep over van dankbaarheid. Zij had me herschapen. Als man, als seksueel wezen. Ik had een lichaam dat bruikbaar was, ik had spieren, bloed dat nu eens de ene kant op en dan weer de andere kant op raasde, ik voelde me weer onderdeel van de wereld. Ik zou bergen kunnen verzetten, zei ik, waarop ze een opmerking maakte over mijn rode haar, want ik had overal rood haar en sproeten, net als zij.

Het viel me op dat ik haar daarna niet erg miste. Ik verlangde naar haar lichaam en er spookten allerlei beelden door mijn hoofd. Sommige dingen ontdekte ik pas achteraf, alsof ik bij haar in de kamer maar de helft had waargenomen: hoe ze de jurk over haar hoofd trok, hoe ze zich voor me uitstreckte. Aan al die dingen dacht ik, met een niet-aflatend gevoel van vreugde, dat vooral betrekking had op het moment van de penetratie. Waarschijnlijk was dat immers het beste van seks, dacht ik, dat moment waarop je binnendrong. Of was ik een speciaal geval omdat ik dat zo lang niet had meegemaakt? Ik werkte aan mijn laatste werkstuk over Anton Webern en de Wiener Schule en dagenlang zag ik mezelf bij haar in de kamer staan kijken hoe we het met elkaar deden. Meer had ik niet nodig. Ik had genoeg aan die beelden en geen moment het idee dat ik dat alles kon herhalen.

Ik was al maanden met mijn werkstuk bezig. Ik had hem allang moeten inleveren, maar hij kwam maar niet af, hoewel ik van 's morgens vroeg tot 's avonds laat schreef en zo min mogelijk telefoneerde, wel een keer een hele tijd met mijn vriendin, die een volgende brief aankondigde en vanuit een telefooncel op het Italiaanse platteland somber zelfmoord dreigde te plegen. Ze was heel somber en vertelde dat ze uitslag had, haar hele lichaam was bezaaid met rode vlekken, waar ik niets over wilde horen, en vanuit het niets begon ze over seks

en dat ze me wilde bezoeken. Zodra ze uit Italië terug was, zou ze langskomen. Het lijkt me zo fijn, zei ze, geef me alsjeblieft een kans, waarop ik koppig zweeg.

Ook in haar brief had ze het erover, op haar bekende naïeve en kwetsende manier, alsof ze met de beste wil van de wereld niet kon begrijpen waarom ik daar zo moeilijk over deed. Ik weet dat het voor jou belangrijk is, schreef ze, waarmee ze alleen maar bevestigde dat het voor haar niet de geringste betekenis had. Ik moest er niet aan denken. Zou ze echt opeens bij mij voor de deur durven staan? Ik zou niet opendoen, nam ik mezelf voor, hoe aandoenlijk ik haar nieuwe bereidheid ook vond.

Dat was trouwens het ergst: dat ze me bleef ontroeren, alsof ik haar moest beschermen, bijna als een kind dat ik niet mocht verstoten. In die zin had haar vader mij onlangs geschreven, hoewel hij de situatie absoluut niet kende en alsof ik alleen lage motieven had. Kende hij zijn dochter eigenlijk wel? Toch hield ik een vaag schuldgevoel, alsof ik met niets en niemand rekening had gehouden.

Enigszins terneergeslagen ging ik naar Jule. Ik belde haar niet van tevoren op, maar stond gewoon bij haar voor de deur, al was ik er niet helemaal van overtuigd dat ze dat ook goed vond. Ze leek verrast, laat ik zeggen opgetogen, hoewel en omdat wat ik deed ongebruikelijk was. Ze had naar de bioscoop willen gaan en vroeg wat er was. Wil je praten?

Ik vertelde haar in het kort over het telefoontje, over mijn werk, dat het me allemaal te veel werd, waarop ze een warm bad voor me liet vollopen en zei dat ze daarna zou bekijken wat ze verder nog kon doen om me op te vrolijken.

Och arme, zei ze, op een toontje dat ik van haar niet kende.

*

Twee weken daarna belde ze op en deelde me mee dat ze zwanger was. In mijn hoofd begon het prompt te dreunen, zodat ik moeite had met de details. Dat ze er niet helemaal zeker van was, maar dat alles in die richting wees. Ze had het een paar keer nagerekend en kwam

op de dag, nou, je weet wel. Hé, zei ze, ben je er nog? Waarop ik zei, ja, ik ben er nog, hoewel haar stem niet helemaal tot me doordrong. We praatten alsof we achter een deur stonden, dacht ik, terwijl ik me verbaasde over haar rust.

Je kon het natuurlijk nooit met zekerheid zeggen, zei ze, maak je geen zorgen, ik vond alleen dat je het moest weten.

Ze vroeg opnieuw of ik er nog was, waarop ik alleen antwoordde dat ik hier niet op had gerekend en dat het bericht een schok voor me was, maar goed, laten we afwachten, Jezus, dank je dat je het me hebt verteld.

Het volgende uur liep ik hoofdschuddend door mijn appartement, omdat ik het niet voor mogelijk hield, ik beschouwde het als een wrede grap, want het was natuurlijk duidelijk dat het zeer wel mogelijk was, omdat we geen condoom hadden gebruikt.

Ik voelde me bedrogen. Na jaren ging ik voor het eerst weer met een vrouw naar bed en nou dit. Ik vond dat ik dat niet had verdiend. Laat het alsjeblieft niet waar zijn. Ik was dom geweest, maar toch is het niet eerlijk, bovendien ken ik haar nauwelijks.

Hoe langer ik door mijn appartement ijsbeerde hoe zwaarder alles werd. In elk geval niet zo licht als zij het opvatte. Ik kon niet geloven hoe licht zij het opvatte. Of deed ze maar zo? Ik belde haar op en inderdaad klonk ze nu nogal ingehouden, bijna net zo bezorgd als ik. We spraken af een wandeling langs de Elbe te gaan maken, omdat we daar allebei altijd het liefst hadden gelopen. *Vroeger* konden we of hoefden we nog niet te zeggen, hoewel ik daarvoor wel in de stemming was.

We zagen elkaar de volgende dag en de dag daarna enzovoort, twee weken lang. Ik sliep bij haar, we praatten, vreeën, maar het was anders. Aan werken viel niet te denken. Ik hing maar wat rond, lag tot vroeg in de ochtend wakker in bed of stond midden in de nacht op en had de ergste visioenen over mijn toekomst.

Ik had eigenlijk dringend met iemand moeten praten, en niet alleen met Jule, die heel dapper bleef doen alsof er niets aan de hand was, alleen wilde me niemand te binnen schieten. Geleidelijk dacht ik dat ik gek werd en ik deed bijna geen oog meer dicht. Ik ging naar een dokter, die me doorverwees naar een psycholoog, die geduldig naar mijn ver-

haal luisterde en me in plaats van de gevraagde slaappillen het advies gaf me voor een tijdje helemaal terug te trekken. Het woord kliniek viel. Je kon volgens hem tegen een crisis nee zeggen, maar je kon ook een stapje terug doen en voor een tijdje een beschermde ruimte zoeken om weer op krachten te komen.

Ik dacht er een paar dagen over na. Jule gunde me alle vrijheid, maar daar had ik niet veel aan. Was het echt zo erg met me gesteld? Ik vocht met mijn trots, ik vocht met mijn lafheid, want uiteindelijk was ik gewoon te laf en dus kon mijn toestand zo hopeloos nog niet zijn.

Hoe meer tijd er verstreek hoe meer vertrouwen we kregen. Misschien was ze wat over tijd, zei Jule, dat kon talloze oorzaken hebben, en inderdaad belde ze op een dag op om te zeggen dat ze een bloeding had, het was loos alarm, ze was niet zwanger.

Net als de vorige keer kon ik het nauwelijks geloven, bijna alsof ik het niet wilde accepteren, terwijl het toch mijn redding was. Opnieuw ging ik meteen naar haar toe, onderweg kocht ik een fles sekt om het te vieren en ik kon mijn geluk niet op. Ik was weer eens ontsnapt. Ik had weer een toekomst, alles lag open, in feite opener dan ooit. Waar wachtte ik op? Ik was zevenentwintig, het werd echt tijd om mijn studie af te maken, ik wilde reizen, ik had een nieuwe woning nodig, alles zo vlug mogelijk.

Twee weken was ik vervuld van dadendrang, ik vond een klein appartement, schreef dag en nacht aan mijn proefschrift. Soms geïrriteerd dat ze voortdurend belde, 's morgens terwijl ik net begon en zelden goed naar haar luisterde, vooral omdat ik niet meer op slecht nieuws rekende.

Toen ik haar stem hoorde, wist ik meteen hoe laat het was. Jule? zei ik, waarbij natuurlijk te voorzien was wat er zou komen en hoe even later alles zou instorten. Ze had een test gedaan. Twee om precies te zijn, allebei positief. Ik dacht: waarom opeens tests? Alsof dat een vraag was die ik haar per se zo gauw mogelijk wilde stellen. Als verdoofd ging ik naar haar appartement, maar daar wilde ze niet blijven, net als twee weken geleden wilde ze naar de Elbe.

Praten was moeilijk. Er waren maar weinig alternatieven en die waren allemaal even afschuwelijk. Ik voelde me overrompeld en het enige wat ik kon zeggen was dat ik me niet kon voorstellen dat we elkaar pas een paar weken kenden, ik was helemaal van slag, en nog een keer: onder deze omstandigheden niet.

Haar enige reactie was dat ze mijn hand pakte, niet teleurgesteld, maar alsof ze erop had gerekend. Zij zag het net zo. Of beweerde ze dat alleen maar? We bespraken wat ons te doen stond. Bezoek aan de gynaecologe, abortuskliniek. Voor een ingreep was een verwijzing nodig. Zei ze echt ingreep? Terwijl ik daar letterlijk wankelend aan haar zijde liep en beloofde naar alle afspraken mee te gaan, zag ik de schepen voorbijvaren, een olietanker, een sleepaak met kolen.

's Avonds belde ik met mijn zus, zij was de enige aan wie ik over Jule had verteld, daarom kwam mijn ongeluk voor haar niet uit de lucht vallen. Ze schrok erg en het speet haar zeer voor ons, ze vroeg of ze ons ergens mee kon helpen, maar ik wist met de beste wil van de wereld niet hoe en waarbij.

De ingreep – omdat we ons nu eenmaal bij die formulering hadden neergelegd – duurde tot onze verbazing maar kort. Binnen een uur was het voorbij, had ze het achter de rug, uiterlijk onveranderd, opnieuw heel bleek, wat wankel op haar benen, maar zonder veel pijn. Ze had pillen voor het geval dat. Vreemd genoeg had ze ook honger, zodat ik bij de bakker iets voor haar ging halen, later, toen ze allang in bed lag en er niet over wilde praten. Was dat hetzelfde bed waarin ik met haar had geslapen? Ze zou de dagen daarna veel moeten liggen. Ik wist niet wat ik moest doen en hield haar bezorgd in de gaten, waarbij ik me afvroeg wiens schuld dit eigenlijk was, de mijne of vooral de hare. Na twee, drie uur stuurde ze me weg. Ze wilde wat slapen, ze vond het fijn als ik er was, maar nu even niet.

Aan haar bed te zitten was niets voor mij. Toch ging ik de dagen erna geregeld naar haar toe, al was het minder vaak dan zij had gewild. Ze wilde nog steeds niet praten. Ze maakte me geen verwijten en leek alles lijdzaam te ondergaan, hoewel dat misschien juist haar manier

van verwijten was. Ze had een kleine zwart-wit tv, waarop we naar oude films keken, en op een ochtend in oktober naar de begrafenis van Franz-Josef Strauss.

In de weken daarna probeerde ik wat afstand te nemen, ik knapte mijn nieuwe appartement in Wilhelmsburg op, pakte mijn spullen in, verhuisde met behulp van vrienden. Jule liet zich pas laat in de middag zien en leerde hen achter elkaar kennen, en 's avonds zaten ze allemaal in de vijfhoekige keuken met de douche en feliciteerden me met mijn nieuwe leven. Het werd laat, Jule bleef. Het was de eerste keer dat we niet bij haar waren en op die manier leek het opnieuw een begin, hoewel ik niet in dat begin geloofde.

Ik schrok nu elke keer van de telefoon. Meestal liet ik hem lang overgaan, probeerde te raden wie het was en nam de helft van de tijd niet op. Vooral de telefoongesprekken met mijn vroegere vriendin haatte en vreesde ik, want dan moest ik voor de honderdste keer in steeds dezelfde formuleringen uitleggen waarom we geen stel meer waren: Dat het me speet, dat ik niet anders kon. Iedere keer informeerde ze naar Jule. Is ze bij je? En dan moest ik zeggen: Nee, ik zit aan mijn bureau, ik werk, dat probeer ik tenminste.

Mijn vriendin zei steeds hetzelfde. Hoe verschrikkelijk ze me miste, dat ze het niet begreep. Ze voelde zich lelijk. Sinds ik het had uitgemaakt, kon ze alleen nog maar zien wat lelijk aan haar was. Heb ik geen ontzettend lelijke mond? Je hebt dat nooit gezegd, je hebt me gezoend, weet je nog? Hoe kon je die mond kussen!

Soms vielen er stiltes en in die stiltes had ik eigenlijk moeten zeggen dat het nu genoeg was geweest, dat ik er echt definitief genoeg van had, maar ik kon het niet over mijn hart verkrijgen, uit vals medelijden of uit lafheid, mocht dat niet hetzelfde zijn, waarom raakte ik verdomme met vrouwen altijd verzeild in situaties waarin ik tegen beter weten in niet nee zei?

Ik zei zelden wat ik wilde, ik wist niet eens hoe dat moest, en liet de dingen liever op hun beloop, ook met Jule, die elke dag belde en vertelde hoe het op school was gegaan.

We hadden het voortdurend over haar school, haar practicum, het